

НА ВШАНУВАННЯ ВЧЕНОГО-БІОЛОГА

Науково-педагогічні працівники та студенти спеціальності «Біологія» урочисто вшанували пам'ять відомого українського вченого-біолога, доктора біологічних наук, академіка Академії наук вищої школи України, завідувача кафедри екології та фізіології рослин Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, професора Володимира Івановича Чопика. Зусиллями науковців кафедри біології, екології та методик їх викладання проведено вечір його пам'яті, під час якого встановлена іменна табличка на кабінеті ботаніки, екології та фізіології рослин, що засвідчила про присвоєння цієї аудиторії імені професора В.І.Чопика, і відкрита експозиція речей, документів, нагород і книг з бібліотеки вченого, переданих на збереження нашій академії.

На пропозицію ведучих вечора, акторів студентського театру «Пілігрим» Марини Крупенко й Андрія Дубаса, колишній аспірант професора В.Чопика, а нині кандидат біологічних наук, доцент Оксана Галаган здійснила презентацію життєвого і науково-творчого шляху вченого. Студент біологічного факультету Ужгородського університету, аспірант Інституту ботаніки АН УРСР; захист дисертації на здобуття наукових ступенів кандидата (1958) і доктора (1973) біологічних наук; науковий співробітник Центрального республіканського ботанічного саду АН УРСР; старший науковий співробітник, завідувач відділу, заступник директора Інституту ботаніки АН УРСР, завідувач кафедри вищих рослин КДУ ім. Т.Г.Шевченка, Головний вчений секретар і член Президії АН ВШ України, завідувач кафедри екології та фізіології рослин біологічного факультету Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка — такий багатогранний творчий шлях Володимира Чопика як вченого-практика й організатора наукової роботи.

Дисертаційні роботи «Флора й рослинність західної

частини Українських Карпат» і «Аналіз високогірної флори Українських Карпат», монографія «Високогірна флора Українських Карпат», фундаментальні праці «Визначник рослин Українських Карпат» і «Флора Українських Карпат», співавторство в багатотомному всеєвропейському виданні «Атлас флори Європи», в «Червоній книзі УРСР» і «Красной книге СССР» та більше 600 інших наукових праць, опублікованих в Україні та за рубежом, робота в редколегіях багатьох наукових часописів і збірників — такий багатий творчий доробок Володимира Чопика як вченого-теоретика й автора наукових праць.

Створення ботаніко-географічної ділянки «Українські Карпати» в Національному ботанічному саду ім.М.М.Гришка НАН України, 11 наукових експедицій в Карпати, оформлення Гербарію Карпат обсягом понад 2500 аркушів, заснування наукової школи фітохорологів (kartування судинних рослин сітковим методом), обґрунтування двох напрямів досліджень у фітосології (охорона окремих видів рослин і охорона фітоценозів), перехід від антропоцентризму до біоцентризму в парадигмі збереження біорізноманіття, організація науково-дослідної лабораторії «Екологічний моніторинг і експериментальна біологія» та відкриття магістратури зі спеціальності «Біологія» в нашій академії, започаткування Гербарію рослин Західного Поділля — такий внесок вченого-біолога Володимира Чопика в скарбницю інновацій біологічної науки.

Тисячі прочитаних лекцій у студентських аудиторіях України та зарубіжжя, сотні виступів на наукових форумах національного та міжнародного формату, підготовка трьох докторів і 19 кандидатів

академіка Володимира Чопика в навчальному кабінеті його імені.

У НАШИХ СЕРЦЯХ ЗВУЧАТЬ ЇХНІ ПІСНІ ТА МУЗИКА

Валентина ШПАК

Говорити чи навіть думати про Пашу Іванівну чи Миколу Карповича Сапігу окремо одне від одного — неможливо. Вони були гарною парою і в молодості, і в солідному віці. Їх завжди можна було бачити поряд: у праці, на святах, на сценічних виступах... І нині вони згадуються нам не поодиночки, а в парі. Так вони прожили життя, такими й залишилися для всіх, хто їх знав.

Парасковія Іванівна народилася 1 жовтня 1947 року в селі Шупарка Борщівського району в сім'ї колгоспників. Уже під час навчання в середній школі в неї проявилися музичні здібності: вона з радістю співала, мала сильний голос, брала участь у всіх концертах, які готувалися в школі. На музичний розвиток доньки великий вплив мав батько, який з дитинства грав на гармошці, згодом на баяні, вдосконалював техніку гри, і люди села запрошували Івана грати на весіллях. Крім того, він гарно співав, знав багато пісень.

В 1968 році Паша закінчила Чортківське педагогічне училище за спеціальністю «Хорове диригування» й отримала кваліфікацію вчителя співів і музики середньої школи.

Ще під час навчання в музичному училищі у Паші Іванівні з'явився одностудент, рідна душа, також залюблений у музику, — Микола Карпович, який став не лише колегою, але й коханим чоловіком.

Микола Сапіга народився 22 травня 1944 року в селі Шпиколосі Кременецького району. Навчався у восьмирічній сільській та Кременецькій середній школі №3. Мав нахил до музики, любив співати, мав сильний голос, чуття мелодії. Згодом поступив на музичний відділ Чортківського педагогічного училища. І далі співав, грав на баяні, в училищному духовому оркестрі. Два роки довелося відслужити в армії, де був активним учасником солдатської художньої самодіяльності, за що неодноразово отримував нагороди. Після служби в армії повернувся до педагогічного училища і знову — теоретичні заняття, практика диригування, оволодіння технікою гри на музичних інструментах і постійна участь у художній самодіяльності.

Після зустрічі з Пашею вони вдвох, закохані й віддані одне одному, пройшли все життя, обоє вродили й згуртовані музикою та піснею. У них народилася донечка Наталя, яку обоє обожнювали, леліяли. Вони підтримували батьківські традиції, щиро шанували народні звичаї, поважали й піклувалися про членів своїх родин, писали історію своєї сім'ї.

До приходу в Кременецьке педагогічне училище Парасковія Іванівна та Микола Карпович мали деякий стаж музично-педагогічної діяльності. Після закінчення Чортківського педагогічного училища, вони, уже одруженою парою, приїхали до родинної оселі Миколи Карповича й влаштувалися на роботу: Парасковія Іванівна — вчителем музики та співів у Підлісєцьку (поблизу Кременця) школу, а Микола Карпович — аккомпаніатором у Кременецьку дитячо-юнацьку спортивну школу. Через три роки обоє стали викладачами Кременецького педагогічного училища по класу баяна.

Одночасно Сапіги отримали повну вищу музичну освіту

в Дрогобицькому ДПІ ім. І.Франка. Згодом Парасковія Іванівна викладала співи на дошкільному відділі, тоді у неї виникло бажання створити народний хор. На відділі вчилися співачі, голосисті дівчата, але для яскравого звучання хору потрібні були чоловічі голоси. Тому Паша Іванівна залучила до хору викладачів педагогічного училища. Богдан Романюк, Василь Рудзінський, Олександр Мальченко, Юрій Маринюк, Олександр Соловей та інші багато років співали в мішаному загальному училищному хорі.

Паша Іванівна (так ніжно називали її) володіла винятковим даром відчуття хорового звучання. Вона рідко користува-

лася готовими авторськими партитурами для хору. Переважно завжди самостійно робила аранжування й обробку народних пісень, пристосовувала кожен музичний твір до специфіки звучання свого хорового колективу. Народний хор, яким керувала Парасковія Іванівна більше 30 років, був гордістю навчального закладу — спочатку педучилища, згодом коледжу, інституту. Виступали й на сцені районного будинку культури, в Тернополі, брали участь у Всеукраїнському телевізійному конкурсі «Сонячні кларнети», неодноразово були учасниками творчих звітів майстрів мистецтва та народних художніх колективів закладів освіти тощо, отримували грамоти, дипломи. Донині згадуються своєрідні візитівки колективу — пісні «Степом, степом», «Хліб — усьому голова», «Волинь моя».

Парасковію Іванівну цінували за високопрофесійну роботу викладача музики та співів, за керівництво народним хором: вона — старший викладач, мала нагороди, була «Відмінником народної освіти України».

Микола Сапіга в той час, окрім індивідуальних занять з музичного інструменту, організував духовий оркестр, що було престижним у 70-80 роках. У педагогічному училищі теж були придбані духові інструменти, і Микола Карпович почав навчати студентів грати. Студенти в переважній більшості не вміли грати, ніколи й не пробували, хоч декілька оркестрантів таки вчилися в музичних школах, володіли умінням грати. В таких

біологічних наук — така конкретна статистика участі науковця-педагога Володимира Чопика у підготовці фахівців природознавчого профілю та формуванні нового покоління науковців-дослідників природничо-наукових проблем.

Слово про колегу, академіка Володимира Чопика сказали доктор біологічних наук, завідувач кафедри біології, екології та методик їх викладання, професор Микола Ільєнко і доктор медичних наук, професор Василь Василюк. Спогадами про спілкування з професором В.Чопиком поділилися доктор педагогічних наук, професор Валентина Бенера, кандидат психологічних наук, доцент Марія Боднар і його молодші колеги, кандидати біологічних наук Ольга Дух, Неля Цицюра, Ілона Михалюк та інші. Вони пригадали улюблені афоризми академіка: «Природу люблю дику, а людей — культурних» і «Життя — це не ті дні, що минули, а ті, що запам'яталися». З огляду на останній афоризм майже кожен присутній на вечорі пам'яті пригадав день, коли вирішував якусь зі своїх проблем з участю або за допомогою професора В.Чопика.

Любов академіка до України, до народної пісні спонукала квартет викладачів у складі Володимира Дзюми, Володимира Іванюка, Ярослава Міщени і Петра Клака під керівництвом Валерія Яскевича виконати його улюблені пісні «Долиною туман тече» та «Явір і яворина».

Таким світлим акордом завершився вечір пам'яті

умовах педагогу-музикантові доводилося прикладати силу-силенну зусиль, затрачати багато часу на репетиції, на навчання.

Вихований на народних звичаях та традиціях, на народній пісні ще з дитячих років, Микола Карпович був патріотом, уболівав за свій народ, ніс людям свою творчість, залучав молодь до історичних та народних джерел. До душі йому було те національне піднесення наприкінці 80-х років, коли формувалася у людей національна свідомість, коли на подвір'ї училища було відкрито перший у Кременці пам'ятник Тарасові Шевченку, а його ім'я присвоєно навчальному закладу.

1991 року викладач музики та керівник духового оркестру Микола Карпович Сапіга проявив громадянську та професійну мужність. У той час, коли ніхто не знав, яка «музика» звучатиме завтра, і чи не доведеться відповідати за свою оркестрову крамолу, він із властивим йому спокоєм, зі своїм оркестром розучував колись заборонені, а тому й забуті козацькі марші та священну мелодію національного Гімну (тоді ще не державного) «Ще не вмерла України». Микола Карпович готував своїх духовиків до участі в небувалій до того часу події, яка відбулася в червні: перший в Україні коледж вручав дипломи своїм випускникам, і вперше — в Районному будинку культури, на сцені, прикрашений Тризубом і синьо-жовтим Прапором, під звуки національного Гімну. Випускники урочистим маршем з національним Прапором та під супровід мелодії козацьких маршів у виконанні духового оркестру під орудою Миколи Сапіги пройшли центральною вулицею міста. На них дивилися не лише кременчани, але й з вікон кременецького «Білого дому», де тоді ще засідали райком та райвиконком. Це був виклик режимові, який уже конав, але не мав наміру відступати і здатний був на жорстокі дії...

Миколу Карповича шанували за його професійну діяльність. Духовий оркестр, який був гордістю навчального закладу впродовж кількох десятиліть, брав участь в оглядах художньої самодіяльності та займав чільні місця. Він мав високі нагороди; з 1984 року — відмінник народної освіти.

Однак людина не вічна: 2006 року Микола Карпович перейшов в інший світ. Парасковія Іванівна залишилася сама. Донечка Наталя з сім'єю жила в Запорізькій області. Паша Іванівна ще декілька років працювала в гуманітарно-педагогічному інституті, а 2009 року виїхала до дітей та внучок. Допомогала у їх вихованні, навчанні. Її як досвідченого фахівця запросили педагогом у місцеву музичну школу. Крім того, вона вела хор у сільському будинку культури. І знову звучала народна пісня, розливалася багатоголосими акордами в серцях вдячних слухачів.

У грудні 2014 року Парасковії Іванівні не стало. Вона доспівала своє соло, свою пісню, залишила нас і пішла у Вічність.

... Але музика звучить далі. І не завершиться та мелодія, допоки житиме пам'ять про чудове подружжя Парасковію Іванівну та Миколу Карповича Сапігу.